

Antonio Fogazzaro

*Runoilijan
salaisuus*

Antonio Fogazzaro

*Runoilijan
salaisuus*

 SAGA
EGMONT

Antonio Fogazzaro

Runoilijan salaisuus

SAGA Egmont

Runoilijan salaisuus

Translated by Eino Palola

Original title: *Il mistero del poeta*

Original language: Italian

Cover image: Shutterstock
Copyright © 1888, 2022 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728250082

1st ebook edition
Format: EPUB 3.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

This work is republished as a historical document. It contains contemporary use of language.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

I.

Tänään, lokak. 2 p:nä 1881, olen päättänyt kirjoittaa muistiin salaisuuden, joka on sieluni elämä, rikkaus ja voima. Sukulaisillani ja ystävilläni ei tietenkään ole aavistustakaan siitä. Yhdelle ainoalle elolliselle olenolle Italiassa olen itse kertonut siitä, mutta hän on sellainen, joka varmasti on ollut vaiti.

Tarkoitan häntä, joka tulee saamaan tämän käsikirjoituksen perillisiltäni: teitä, kallis uskollinen ystävättäreni! Jos te sitä lukiessanne muistelette pientä longobardilaista kirkkoa, vihreiden nurmikoiden keskellä, hiljaa kohisevan veden varrella tuolla kaukaisessa yksinäisyydessä, muistanette kai sen tunnustuksen minkä kyöneleettömät nyhkytykset ja liikutus, mikä ei ollut vain tuskaa, keskeyttivät. Voitte paasti puhua tai vaieta. Jos salaisuuten kössä maailmalta, älkää puhuko siitä Jumalalle rukouksissanne; jos joku Italian ulkopuolella matkusteleva kynäilijä saisi epämääräistä vihiä siitä ja sitten arvelisi voivansa näytellä sydäntäni kymmenestä pennistä Fanfullassa tai Pugnolo della Domenicassa, loukkaamatta sillä mitään muuta kuin historiallista asiallisuutta, uskokaa se yksityisesti niille, jotka minua vielä rakastavat. Mutta jos meistä kerrotaan vääriä huhuja, seikkoja, jotka voisivat tuottaa surua ja hämmennystä, silloin pyydän teitä kätet ristissä, julkaiskaa kertomukseni. Olin kirjoittanut tuskaa ja harmia, mutta pyyhin pois »harmia», koska se pahastuttaisi tuota valittuani kuin likapilkku. Sillä teillä ja minulla on täällä maan päällä vain yksi peljättävä, yksi tuska, josta pyydämme Jumalaa meitä varjelemaan, ja se on parjaus. Se

on tuskin mahdollista, ja toivon, että rukouksemme kuultaisiin. Mutta jos jumalallinen viisaus olisi toisin päättänyt, tehkää, ystävättäreni, kaikki, kaikki se, minkä mekin tekisimme, jos vielä eläisimme. Jos sanojani ei uskottaisi, vahvistakaa niitä todistuksilla ja asiakirjoilla: pyynnöstänne saatte niitä ystäväni tohtori Paul Stehlen kautta, Rüdesheimissä, Rheinin varrella Preussissä.

Tänään on Kaikkien sielujen päivä. Sumu höyryää yksinäisen huvilan ikkunoiden edessä, missä olen vieraisilla veljeni pojan luona. Minä sulkeudun menneisyyden muistoihin. Joku soittelee alakerroksessa jotain yksitoikkoista harjoitusta, viereisestä huoneesta kuulen palvelijoiden rauhalliset askeleet. Kukaan ei aavista mitä teen, mitä tunnen. Käteni vapisee, rinnassani käy yhtämittäinen värinä ja itku nousee kurkkuuni. Kuitenkin tulee kertomukseni tuntumaan minusta kylmältä, kun sitä myöhemmin luen! Minä tahtoisin puhua, en katoavin sanoin, vaan tuntemattoman maailman varjojen kautta, elävällä äänellä, joka tunkeutuu solusta soluun, ei jätä mitään pois ja kaikuu ehkä niissä maailmoissa, jonne ihmisten katseet eivät pääse, jos siellä on henkiä, jotka saattavat tuntea pienimmänkin sielunliikkeen. Tahtoisin puhua, en joukkioille, vaan ylhäisille sieluille, joita parjaus on loukannut, ja kadotetuille, jotka ovat iloinneet siitä. Täytyykö minun sen vuoksi luopua kynästä ja jättää kaikki Jumalan haltuun? Minä ajattelen häntä, tähteäni, ja kuulen suloisimman äänen, mikä, luullakseni, ihmishuulilta on soinut, sanovan hellästi: write, love, kirjoita rakkahin!

II.

Te tiedätte, ystävättäreni, ett'ei meidän välillämme aina vuoteen 1872 ole ollut mitään salaisuuksia. Joskaan emme rakastaneet toisiamme vaikka olimmekin vapaat, johtui se ehkä siitä, että tunne-elämämme ja ajatustapamme olivat liian läheistä sukua, luonteemme liian samanlaiset; rakkaus meidän välillämme olisi ollut luonnotonta. Tämä omituinen syy selviää jonain päivänä meille molemmille. Kuitenkaan ei se ollut ainoa; teillä niinkuin minullakin oli toisia syitä. Teidän syihinne en luonnollisesti kajoa. Mutta muistatteko unen, jonka kerroin teille tuona talvena vuonna 72, eräänä iltana kun olimme yksin ja minä olin tuonut teille erään merkillisen kirjan: »Du sommeil et des rêves.» Kerran nuoruudessani luin runollisen, saksalaisen sadun kaivosta, joka oli niin syvä, ett'ei silmä eikä mikään välikappale ulottunut sen pintaan. Silloin tuli soittaja, istuutui kaivon kannelle ja soitteli hiljaa. Vesi alkoi nousta. Hän soittaa soittamistaan; ja vesi nousee aivan hitaasti yhä ylemmäksi ja välkky viimein kaivon suulla. Yöllä sen jälkeen uneksin minä, että kohosin rotkosta suloisen äänen hurmaamana, äänen, joka puhui korkeudesta vieraasti korostaen, käsittämättömiä sanoja. Heräsin itkien liikutuksen vallassa, jota kesti tuntikausia. Mielessäni tuo järjetön ajatus, että unessa kuulemani äänen täytyy olla olemassa, koetin kaikin voimin palauttaa mieleeni sen omituisen soinnun, etten sitä unhottaisi. Sittenkin unhotin sen pian — en kuitenkaan unta, ja pysyin siinä käsityksessä, että uni oli profetallinen näky, jonka kautta jumaluus salaisesti oli puhunut minulle. Ei mikään naisellinen ääni muistuttanut sitä koskaan, mutta

kun tammikuussa v. 1872 toivuin vaikeasta taudista, näin taas tuon saman unen, kuulin taas tuon suloisen äänen vieraine vivahduksineen. Viikkoa myöhemmin tulin luoksenne ja toin teille kirjan »Du sommeil et des rêves.»

Tuntuu mahdottomalta, että olisitte unohtanut kuinka levoton olin tuona iltana. Ehkä olen luonteeltani mystillinen ja olen ehkä taipuvainen uskomaan ihmisluonteessa vallitseviin kätkeytyihin voimiin, salaisiin suhteihin kaikkeen yliluonnolliseen. On varmasti totta että jo kahdesti ennen tammikuuta v. 1872 sain todisteita tuollaisista välittömistä suhteista vieläpä valveilla ollessani; ensi kerran olin kahdentoista, toisen kerran neljäntoista ikäinen. Ensi kerran se hämmästytti, vieläpä pelästytti minua, vaikka enne olikin suosiollinen; käsite oli liian uusi minulle, niin aavistamaton ja selvä tuo sisäinen ääni, joka minulle puhui. Ennustus toteutui kuusitoista vuotta myöhemmin. Toisella kertaa ei mikään enne ollut kyseissä ja vasta tulevassa elämässä saan tietää oliko se vain mielenhäiriö, vai puhuiko minulle toinen henkiolento, niin kuin silloin luulin ja yhä vieläkin luulen, kuten eräässä kirjassani olen kertonut. Näin ollen on luonnollista, että unen uudistuminen teki minuun syvän vaikutuksen. Vielä suuremmalla hartaudella kuin ensi kerralla uskoin äänen olemassaoloon ja siihen terveelliseen ja voimakkaaseen vaikutukseen, jonka jonain päivänä sillä lailla puhuva olento tekisi minuun. Kuvitelkaahan nyt levottomuuttani siihen asemaan nähden, jossa olin tammikuussa v. 1872. Te tiedätte sen: pidin itseäni silloin jo sidottuna — ja ehkä ainaiseksi! Kun ajattelen tuon suhteen syntyä ja luonnetta, nousee katkera hymy huulilleni: surkuttelen tuota naista, surkuttelen ja ivaan itseäni. Tästä suhteesta on puhuttu ihmisten kesken ja aivan erehdyttävällä tavalla, enkä siis kerro siitä tässä aiheettomasti. Te tiedätte, että olin jo kauan aikaa tuntenut tuon kauniin ja henkevän naisen, jolla

ihmiset sanoivat olevan rakastajan ennen kuin suhteemme tuli läheisemmäksi. Kävin joskus hänen luonaan, ja tapasimme toisemme usein, mutta ei seurassa. Luulin hänen olevan aivan välinpitämättömän minua kohtaan ja käyttäydyin sen mukaan; mutta harvalla ihmisellä oli sellainen kyky kuin hänellä saada sarkastinen puoleni esille. Eräänä iltana teatterissa kohtasivat kiikarimme kahdesti toisensa ja toisella kerralla kesti hän katseeni, ennen kuin kääntyi pois. Minusta tuntui kuin olisi sydämeni lievästi haavoittunut — ehkäpä sai vain turhamaisuus ja uteliaisuus sen lyömään. Odotin ja sain vielä monesti katseen häneltä, sitten menin tapaamaan häntä hänen aitioonsa. Hänen käytöksensä minua kohtaan oli aivan uutta minulle: hän osoitti minulle niin selvästi suosiotaan muitten läsnä ollessa, että jouduin haimilleni. Kotimatalla kuvittelin, että olin rakastunut häneen ja että minun piti sanoa se hänelle. Tätä pakottavaa käskyä tottelin pari päivää myöhemmin. Asia koski naimisissa olevaa naista, ja suurin vikani siinä oli, etten antanut perää todellisen intohimon vaatimuksille, vaan rakkauden tyhjälle utukuvulle. Hän vastasi, että sanani sattuivat häneen tuskallisesti, ja lisäsi ihmeekseni, että hän oli huomannut sympatiani jo jonkun aikaa sitten, ja ettei hän voinut salata, että siitä oli seurannut jonkunlainen taipumus hänenkin puoleltaan minua kohtaan. Hän oli kuitenkin pitänyt parempana, ett'emme keskenämme puhuisi siitä ja että hän kaikessa tapauksessa täyttäisi velvollisuutensa. Ennen olimme saattaneet tavata toisemme ystävinä miten usein hyvänsä, nyt ei sitä-enää voisi ajatellakaan. Hän neuvoi minua tukahuttamaan rakkauteni, joka ei vielä lie ehtinyt kovin syvälle juurtua; sitten voisimme jonkun ajan kuluttua nauttia rauhassa puhtaan ja hartaan ystävyuden hedelmiä, jota ehkä molemmat tarvitsimme.

Silloin huomasin hämmästyen, ett'en oikeastaan rakastanutkaan häntä, niin jäähdytti hänen puheensa minut; ajattelin, että olin joutunut kuin tyhmyri viekkaan kiemailijan pauloihin — ja kuitenkin valehtelin väärästä kunniantunnosta, enkä käyttänyt hyväkseni hänen esittämänsä ratkaisua, vastasin vain, ettei ystävyys voinut minua tyydyttää. Jumala tietää rangaistiinko minua moisesta pelkuruudesta, kun tulin hänelle tunnustaneeksi ja selittäneeksi kaikki ne erehdykset ja heikkoudet, jotka tekivät minut arvottomaksi ansaitsemaan hänen korkeaa rakkauttaan. Hellä, vakava sana ja suutelo hänen huuliltaan olisivat puhdistaneet minut niinkuin meidät puhdistaa ijäisyyden tuulahdus, joka joskus kulkee sielumme läpi rukoiltuamme, ja nyt en tuntisi tuskaa enkä häpeää tuota mennyttä aikaa ajatellessani.

Niin alkoi suhde. Luulen, ett'ei tuo nainen koskaan rakastanut minua todellisesti. Luulen, että juorut, joita leviteltiin hänestä ja erään hänen ystävättärensä miehestä, olivat väärinä, että hän oli valinnut melko epäonnistuneen keinon kumotakseen ne; että turhamaisuus oli saanut hänet valitsemaan miehen, joka kirjoitti runoja, joista ihmiset ja sanomalehdet joskus puhuivat; ja että hän lopuksi oli jollain lailla intellektuaalisesti utelias näkemään minkälaista rakkaus oli, että hänessä asui selittämätön pyrkimys kärsiä ja tuottaa toisille kärsimyksiä saadakseen voimakkaasti ottaa osaa tähän elämään panematta tulevaa vaaranalaiseksi. Siksipä sanoikin hän minulle, että jos tahtoisin rakastaa häntä velvollisuuden hallitsemalla tunteella, ei hän voisi sitä minulta kieltää, vaan että me tulisimme molemmat onnettomiksi. Hän tulisi syyttämään itseään siitä, että oli estänyt minua menemästä naimisiin, vaikka se minuun nähden, jolla paitsi nainutta veljeäni ei ollut muita sukulaisia, oli hyvin toivottavaa, ja koska minun ikäni vuoksi ei sopinut liikaa viivytellä. Mitä enemmän hän

koetti saada minut eroamaan itsestään, sitä enemmän minä vastustin, sitä enemmän tunsin itseni sidotuksi, jopa kahlituksikin.

Mikä onneton vuosi se olikaan minulle! Joskus kuvittelin rakastavani häntä, ja silloin kiihoitti minua se, että tapasin hänet aina niin harkitsevana ja hyveestään varmana, niin täydellisesti oman itsensä herrana. Paljon useammin huomasin olevani kylmä hänelle ja kärsin omasta kierosta olostani, kärsin hänen vaatimuksistaan; sillä olemalla olevinaan kateellinen runottarelleni pyrki hän yksinään hallitsemaan henkistä elämäni, ohjaamaan sitä omien mielipiteittensä ja taipumustensa mukaan. Häneltä ei puuttunut kykyä eikä sivistystä; mutta kun minun ja teidän välillänne, rakas ystävättäreni, vallitsee liian läheinen... sielujen sukulaisuus, oli se minun ja tuon naisen valilla liian kaukainen. Hän jumaloi muodon viimeistelyä hienoutta, eikä ainoastaan mitä henkilöihin ja pukuihin tuli; hänen pienin liikkeensä, joka sanansa, koko olentonsa oli teennäisen miellyttävä. Se veti minua puoleensa, mutta hän ulotti tämän jumaloimisensa taiteeseenkin, ja siinä oli meidän välillämme kapea, hiuksen hieno juopa, selvärajainen pohjaan saakka, vaikka sitä päältäpäin tuskin saattoi huomata. Joskaan hän ei sitä minulle sanonut, piti hän kuitenkin runojani liian kansanomaisina. Ne olivat hänestä liian kaukana tuosta muodon valitusta aateluudesta, jota ilman ei mitään runoutta hänen mielestään ollut olemassa. Minä huomasin sen, kun puhuin hänen kanssaan muista runoilijoista, ja se harmitti minua. Minua loukkasi tuollainen arvostelu, minua loukkasi hänen arvostelunsa täydellinen riippumattomuus tunteesta, kun hän kuitenkin usein oli suullisesti ja kirjallisesti vakuuttanut rakastavansa minua. Minun rakkausihanteeni oli toisenlainen ja olinhan ennen kokenut toisenlaista rakkautta, jonka vallitessa sydän voitti kaikki järjen

suunnitelmat. Ja kuitenkin, jos hän olisi antanut minulle toisenlaisia todisteita voimakkaasta ja syvästä tunteesta, jos hän joskus ei olisikaan voinut hillitä tunteitaan, ei tuo hänen mielipiteittensä riippumattomuus olisi loukannut minua. Mutta hän hillitsi itsensä aina ja eroten minusta useissa tois-arvoisissakin asioissa piti hän itsepäisesti kaikessa oman mielipiteensä. Tulin siis vakuutetuksi siitä, ett'ei hänen tunteensa ollut rakkautta, ja kun en itsekään rakastanut, päätin erota hänestä.

Sitä hän kai aavistikin, kun me kaksikuisen eron jälkeen tapasimme toisemme kaupungissa joulukuulla 1871. Minä aioin mennä jouluksi San Remo'on ja viettää siellä koko talven, mutta sairastuin. Silloin oli hän tahallaan varomaton ja kävi minua katsomassa. Asuin veljeni luona, ja hän ei seurustellut kälyni kanssa. Asiain näin ollen kävi hän vierailulla veljeni luona ja lausui toivomuksenaan saada tervehtiä minua. Jumalinen kälyni oli siitä niin hämmästynyt ja pahastunut, että hän ujoudestaan huolimatta vain vastenmielisesti suostui, ja olen varma että hän sittemmin tunnusti senkin synnin rippituolissa. Kaupungissa syntyi sitten kova melu tämän käynnin johdosta. Sain kuulla siitä parannuttuani ja luulin olevani kiittämätön pelkuri, jos matkustaisin pois. Sellaista oli elämäni silloin: ainaista horjumista järjen ja tunteen välillä, joilta molemmilta puuttui valoa.

Tammikuun 12 ja 13 päivän välillä v. 1872 näin tuon salaperäisen unen toistamiseen. Heti kun kykenin iltaisin menemään ulos, tulin teidän luoksenne. Teillä, kallis ystävättäreni, oli syytä olla suuttunut minuun: koko vuoden olin ollut anteeksiantamattoman välinpitämätön teille. Vanha ystävyyteni teitä kohtaan ei ollut vähentynyt, mutta häpesin itseäni ja se piti minut kaukana teistä. Sinä iltana tulin kuin myrskyn ajamana teidän luoksenne, ja silloin sanoin teille kaikki, kerroin teille uneni niin intohimoisella

luottamuksella sen yliluonnolliseen alkuperään ja profetalliseen merkitykseen, että luulitte minun olevan tulossa mielipuoleksi. Te sanoitte, ett'en vielä ollut aivan terve ja tarvitsin henkistä lepoa; minun pitäisi hakea huvituksia ja matkustaa, eikä kirjoittaa liian paljon kirjeitä.

Olisinkin matkustanut, joll'en puolison mustasukkaisuus lopultakin olisi herännyt, ja joll'en olisi pitänyt velvollisuutenani olla nyt jättämättä naista. Tapasimme toisemme nyt paljon harvemmin ja en tiedä minkä kapinoitsevan hengen, minkä sairaalaisen sydämen vietin vaikutuksesta juuri silloin, kun murhe ja vaara uhkasi, toinen piti itseään loukattuna ja kärsi siitä katkerasti ja ihmiset alkoivat juoruta, juuri silloin näytti oikean intohimon henkäys tunkeutuvan meihin. Hän oli nyt hiukan epävarmempi itsestään. Se että maailma piti meitä syyllisinä, vaikutti kuin ohjasten löyhentäminen, oli kuin voimakas kiihotus pahaan, jonka seuraukset näin saimme tuntea. Minusta tuntui, kuin kulkisin hiljaa rotkoa kohti, josta nousi hulmuvia liekkejä, jotka kiihoittivat aistejani ja häikäisivät ajatuskykyni. Vaikka tiesinkin joutuvani hukkaan, tunsin kuitenkin että tuo sama sairaaloinen vietti veti minua sinne. Kauhistuneena pysähdyin ja päätin asettua vastarintaan. Tuollainen intohimo, joka mieluummin oli aistien kun tunteiden kiihtymystä, soti elämänkatsomustani ja sitä korkeaa ihannetta vastaan, jota olin tahtonut seurata elämässä ja taiteessa. Minusta tuntui että olin pelkurina jättämäisilläni lippuni ja painamaisillani elämäni, toimintaani ja maineeseeni teeskentelyn ja häpeän polttomerkin. Mutta sitten ei minulla kuitenkaan ollut voimaa välttää harvinaista tilaisuutta tavata häntä yksin, tietäessäni, millä innolla hän minua odotti, ja kun olin hänen luonaan, vei hänen kauneutensa, hänen hämmentynyt mielentilansa melkein kaiken arvostelukykyni. Onneksi sattui tuollaisia yhdessäoloja

verrattain harvoin; ne eivät olleet pitkiä, häiritsemättömiä, eivätkä turvallisia, ja sanoakseni totuuden täytyy minun myöntää, että hänen tahtonsa pysyä oikealla tiellä vei aina voiton, niin horjuvaksi kuin se oli tullutkin. Niin kului useita kuukausia, joita minä pidän surullisimpina ja levottomimpina elämässäni. Se oli myöskin suurimman työttömyyteni ja hedelmättömyyteni aikaa. En muistaakseni kirjoittanut näinä kuukausina riviäkään, enkä opiskellut mitään.

Olen viipynyt kauan tässä välikohtauksessa, rakas ystävättäreni, vaikka se tuskin on yhteydessä tämän kertomuksen sisällyksen kanssa. Mutta tahdoin sanoa teille missä rajoissa suhteeni pysyi ja myöskin ainakin osaksi sovittaa rangaistavaa heikkouttani tämän kertomuksen kautta, joka ehkä saattaisi vähentää tuon tapauksen vaikutusta kotikaupungissani, vaikka arvoni alentuisikin niiden silmissä, jotka ovat lukeneet kirjani tuntematta näitä vähäpätöisyyksiä. Se, että olen kertonut näin laajasti näistä mielestäni tuskallisista tapauksista, selittää, miksi kertomukseni tästä lähtien juoksee vielä hitaammin.

Nyt jää minulle kuvaamaton onni kertoa ajasta, joka ikuisesti elää sielussani, antaa sen hiljaa liukua silmiäni ohi. *Melius quam cum aliis versari est tui meminisse.* Asiat, joista joka päivä tulen kertomaan teille hiukan, jäävät teidän omaisuudeksenne. Jos minun täytyy saattaa ne sydämettömän maailman tietoon, niin pitääkää te huolta siitä, ettei minua katsottaisi ukkomaisen monisanaiseksi ja tunkeilevaksi. En sano teille tätä itserakkaudesta, vaan, suonette anteeksi sen, syystä että se on minun omia kuviteltuja harhaluulojani. Ehkäpä tulee se hyvä, tai paha, mitä meistä kuolemamme jälkeen puhutaan tai ajatellaan, kohtaamaan meidät palkitsevana tai kostavana, siinä määrin kuin se on meidän toimintamme tulos. Minusta tuntuu, että ihmisten ankara tuomio saattaa ulottua

ikuisuuteenkin surettaen rakastettuani enemmän kuin minua.

Kirjoitan nämä johdantoni viimeiset sanat kello 6 aamulla. Taivas on pilvetön ja hento kuun valo väistyy hiljaa kirkkaan aamusarastuksen tieltä. Talon alla lepää valkea sumukerros laakson päällä. Tahtoisin, ystävättäreni, että sielläkin, missä me kuolemamme jälkeen, ennen viimeistä aamuruskkoa, ikuista päivää, tulemme olemaan, olisi sellaista; tahtoisin, ett'ei inhimillisen tietämättömyyden ja murheen verhoamasta maasta yksikään paha henkäys tunkeutuisi ylös meidän luoksemme.

III.

Kesäkuussa 1872 meni nainen miehensä kanssa Genève järvelle viettääkseen kesänsä siellä. He aikoivat palata Italiaan Simplonin kautta ja pysähtyä joksikin aikaa Lago Maggiore'lle, Stresa'an, tai Pallanza'an.

Hän sanoi kirjoittavansa Genèvestä voisinko tavata häntä salaa siellä, muuten tulisi minun koettaa saavuttaa heidät Lago Maggiorella. Lupasin sillä aikaa tehdä innokkaasti työtä.

Hän oli todella jonkun verran hämmästynyt ja pahoillaan sen täydellisen henkisen työttömyyden johdosta, johon rakkaus oli minut saattanut, ja jonka minä salaa saatoin täydellisesti selittää itselleni. Puoleentoista vuoteen olin kirjoittanut vain muutamia rakkausrunoja, pannen voimieni mukaan huolta niiden muotoon, vaikka sisällys olikin kylmänpuoleinen, sillä sellainen oli hänen makunsa. Hän oli nyt ihastunut Tennysonin Idyls of the King runoelmaan ja olisi tahtonut, että minä kirjoittaisin jotain samanlaista niin hienostunutta ja niin aristokratista kuin mahdollista. Minä lupasinkin tehdä niin. Tunsin tarvitsevani lepoa ja vuori-ilmaa ja päätin nousta Lanzo d'Intelvi'in asettuakseni minulle ennestään tuttuun, mukavaan ja hienoon Hôtel Belvedere'en, joka sijaitsee ihmeellisen kauniilla paikalla viehättävässä yksinäisyydessä, ja jossa käy melkein yksinomaan englantilaisia. Siellä voisin työskennellä rauhassa. Läksin sinne kesäk. 28 p. Argegnon kautta.

Tuoreessa, vehreässä laaksossa, puhtaassa vuoriilmassa luulin saavani hengittää vapautta, viattomuutta ja elämää. Ajuri pysähtyi hetkeksi Pellio'on. Kastanjametsien keskellä

oli pieniä mökkejä, joiden ikkunoilla neilikat kukkivat. Menin kaivolle. Nuori, kaunis ruskeakäsinen, valko-olkainen tyttö ammensi vettä ja tarjosi minullekin. Kysyin häneltä, oliko vesi hyvää. »Laguariss de tucc i maa», vastasi hän omalla murteellaan, »se parantaa kaikki taudit».

Katselin häntä ihmetellen. »Aivanko kaikki?» kysyin. Hän punastui ja hymyili vain, ikäänkuin olisi lukenut ajatukseni. Join kauniin tytön astiasta, ja kun jatkoin tietäni, ajattelin, että hänen sievä suunsa, pieni sydämensä ja maidonvalkeat käsivartensa todella voisivat parantaa kaikki taudit. Oliko hänessä ehkä se murheeseen ja salaperäisyyteen verhottu idylli, jota hain. Nuo valkeat käsivarret eivät voineet olla alppi tytön, vaan jumalattaren.

Kun kuljimme hitaasti ylöspäin vuorien välissä, huomasin, että vanha ystavättäreni luonto puhui taas minulle vaiettuaan kaksi vuotta. Täytyy tosiaan olla turhanpäiväinen uneksija ymmärtääkseen mikä ilo on tuntea olevansa armonalaisena kallioiden, veden ja vehreyden keskellä. Minusta se oli merkki, että vihdoin taas saattaisin kirjoittaa. Kun vuoristo puhuu minulle, seuraa siitä ensin suloinen kaihontunne, vieno kaipuu sulautua kaikkeuden elämään; sitten seuraa luomishalu, ja ajatukset tulevat paperille kuin itsestään. Samoin vaikuttaa minuun joskus Mendelssohnin musiikki.

Majatalossa ei ollut kirjettä Genèvestä ja minä iloitsin siitä. Jos milloin olen rakastanut, en koskaan rakastanut niin syvästi kuin eron aikana, ja nyt, eronneena tuosta naisesta, en tuntenut mitään häntä kohtaan.

Ylhäällä ei ollut montakaan vierasta. Päivällispöytään, kello kuusi, ilmautui noin kolmekymmentä henkilöä. Istuin erään kauniin ja hienon vaalean naisen vieressä, jonka silmissä ja omituisen voimakkaassa ruusuntuoksussa oli jotain itämaista. Muut naiset olivat melkein kaikki vanhoja

ja rumia. Neljä tai viisi italialaista oli kaikkien ulkomaalaisten juhlallisesti vaietessa kovin murtuneen näköisiä ja katselivat minua selvästi haluten saada minut toverikseen kävelymatkoille, lörpöttelyhetkille ja biljaardipeliin. Se peloitti minua ja olin sen vuoksi hyvin kylmä vanhaa herraa kohtaan, joka pöydästä noustuamme alotettuaan puhumalla »kuuluisista» runoistani sanoi, että hänellä ja hänen tovereillaan oli kovin vaikea olla noiden englantilaisten seurassa, ja että he olivat hyvin onnellisia tuloni johdosta. Hän lisäsi olevansa cavaliere se ja se; toiset olivat: kreivi se ja se, parooni se ja se j. n. e., neljännellä ei ollut arvonimeä, mutta hän oli kuitenkin hyvin arvokas henkilö. Lopuksi lupasi tuo hyväntahtoinen herra puhua kokille, että hän tarjoisi vähemmän plumpuddinkia ja kiinnittäisi hiukan enemmän huomiota kansalliseen vähemmistöön. Sitten jätti hän minut rauhaan ja sen jälkeen emme koskaan puhutelleet toisiamme.

Menin ulos terassille juomaan kahvini hentojen kastanjien alle. Siellä istui kaunis naapurinikin ihailen hehkuvaa auringonlaskua ja ikuisen lumen peittämien kaukaisten vuorten komeutta. Mutta minä en katsellut taivasta, en alppeja, enkä häntä, vaan silmäilin kauas, tuhannen seitsemän sadan metrin syvyydessä lepäävän järven yli. Siellä kohosi vastapäisen vuoren vihreän rinteeseen yläpuolella suuri kallionlohkare, jota pienet, rappeutuneet tornit ympäröivät, ja jonka vuosikausia olin tuntenut ja jota olin rakastanut.

Poikana olin ujo ja ylpeä. Kun olin kuusitoistavuotias, päätäynnä Leopardia ja Victor Hugota, pantheismiä ja pessimismiä, suurta ulkonaista ihmisten halveksimista ja sisäistä epätoivoista halua saada kiitosta miehiltä ja lempeä naisilta, silloin syntyi minussa sentimentaali halu, että minut haudattaisi tuonne ylös. Nyt en ollut moneen aikaan nähnyt kalliota, se ei tiennyt mitään hulluista

kuherteluistani tuon naisen kanssa ja kaikki nuoruuteni ajatukset pesivät tuolla ylhäällä puoleksi kotkina, puoleksi varpusina. Siellä oli vielä hehkuva surumielisyyteni ja ylpeä halveksumiseni sitä kohtaan, mitä toverini sanoivat rakkaudeksi, ja nuo naiselliset kuvittelut, joita yksistään pidin kyllin arvokkaina itselleni. Jos minulle silloin olisi sanottu: sinä annat naisen, joka lähestyy sinua ilman rakkautta, kietoa sinut pauloihinsa turhamaisuudesta, olisin vastannut: En, en! Ja nyt? Minulle ei olisi käynyt ansioni mukaan, jos olisin, vuorten laulajana, saanut yksin levätä tuossa ylevässä haudassa.

Minulle annettiin huone, jonka ikkunoista näki pohjoiseen. Iltaisinkin näin tuon mustan, tähtien seppelöiman kallion, joka toi silmiäni eteen ylpeän ja puhtaan nuoruuteni muistot. Tahdoin tehdä työtä. Kevytlentoinen säe riitti usein nostamaan henkeni alakuloisuudestaan. Yritin kirjoittaa idylliä. Ajattelin tuota nuorta tyttöä valkeine käsivarsineen kaivon luona tienristeyksessä ja kukkivia neilikoita pienten akkunain edessä. Ajattelin teitäkin, ystävättäreni! Tehän tunnette minun työtapani. Otan todellisen olennon ja kudon sen ympärille runoutta, seuraan muutamia sen ääriiviivoja ja peitän toisia. Mutta sinä iltana en löytänyt yhtään hienoa ja vahvaa säijettä, tahrasin turhaan paperini, ja rohkeuteni vaipui. Mitä sanookaan Heine? »Minun sydämeni on kuin meri.» Minä pikku runoilija voin sanoa että minun sydämeni on vain kuin halpa järvi, jossa ei ole helmiä eikä koralleja, mutta joka kuitenkin nousee ja laskee niinkuin meri, joka päivä oman luonteensa ja jonkun salatun, taivaassa olevan voiman vaikutuksesta.

Seuraavana aamuna saapui kirje Genèvestä. Hän odotti minua kahdentoista päivän kuluttua, koska silloin saisimme olla yksin herättämättä epäilyksiä. Tätä johdantoa seurasi juhlallisia kehoituksia, jotka kuuluivat melkein syytöksiltä:

minulta kiellettiin pieninkin tuttavallisuus. Tuo kaikki tuntui minusta jesuiittamaiselta ja vastenmieliseltä ja aioin olla matkustamatta; mutta kun minulle vielä jäi kuusi päivää ajattelemisen aikaa, siirsin pahan tapani mukaan päätöksen teon viimeiseen hetkeen. Sillä välin jouduin taas vanhan haluttomuuden ja hitauden valtaan. Jätin idyllin. Ei italialaiset, ei kaunis, vaalea nainen, eikä muutkaan henkilöt majatalossa kiinnittäneet mieltäni vähääkään. Kulutin päiväni kuljeksien raskain sydämin ympäri, kuunnellen tuntikausia pitkälläni ruohossa tuulen huminaa, tai seuraten pilven varjojen hidasta lentoa. Pellion kastanjat, Oranon kenttien niityt, Val Maran yksinäiset rotkot muistavat kai vielä minut. Retkilläni en koskaan tavannut ketään, en nähnyt ketään, en nähnyt sivistyneitä ihmisiä kuin aina yhtä hiljaisten ja juhlallisten ateriain aikana.

Heinäkuun ensimmäisen päivän iltana, noin kymmenen seudussa luin huoneessani avonaisen ikkunan ääressä. Silloin kuulin jonkun seurusteluhuoneen huonolla pianolla soittavan Clementin Gran scena pateticaa, jonka te niin usein olette kuullut. Esitystapa tuntui minusta erinomaiselta ja minä menin sinne. Soittaja oli eräs englannitar ja melkein kaikki vieraat olivat koolla salissa. Se on maan tasalla, ikkunat ja ovet terassille päin.

Istuuduin ulos pimeään. Yö oli myrskyinen. Tiheät salamet leimahtelivat jyrisemättä järven toisella puolen, mustista pilvistä metsäisten kukkuloiden päällä jotka näyttivät elävän. Taivas päällämme ja rotko allamme oli musta. Kun piano vaikeni, kaikuivat syvistä laaksoista kaikkien kylien kellot. Kaksi naista tuli ulos ja he istuutuivat lähelle minua. En saattanut nähdä heitä, mutta tunsin pöytätoverini ruusuveden tuoksusta. »Oikein hyvin, eikö totta?» sanoi hän englannin kielellä. Se oli ainoa naisääni, jonka siellä tunsin.

Mitään vastausta ei seurannut. Jonkun ajan kuluttua kuulin toisen äänen sanovan: The bells (kellot).

Olen aina arvellut, enkä tiedä kuinka tuo outo ajatus on syntynyt minussa, että vain olea f r a g r a n s' i n tuoksu voi antaa jonkunmoisen käsityksen tuon äänen suloisesta kaiusta. Vavahdin ja kysyin itsekseni, missä olin sen kuullut. Ruusuvettä käyttävä nainen sanoi vielä jotain mitä en kuullut ja suloinen ääni vastasi: Yes, there is hope. (Kyllä, onhan toivoa).

Se välähti lävitseni kuin salama: tuo oli ääni, jonka olin kuullut unessa. Vapisin, en tiedä miksi, kuulematta mitään, vaikka molemmat äänet jatkoivat puheluaan. Muutamia muita naisia tuli ulos ja sitten menivät kaikki kastanjien luo. En seurannut heitä; tunsin sanomatonta halua saada olla yksin ja nousin huoneeseeni.

Siellä annoin tunteitteni päästä valloilleen. Olin kuin mielipuoli, polvistuin nauraen ja itkien, hypähdin pystyyn rukoillen, tuntien, että Jumala on suuri ja minä vain tomua ja tuhkaa. Ojentelin käsiäni ikkunasta salamoiden ympäröimää mustaa kallionkielikettä kohden ja pyysin sitä riemuisesti iloiten, olemaan jälleen hyvä minulle, koska taas olin sen arvoinen. Puhelin näin korkealla äänellä ja nauroin itselleni, koska henkilö, jonka kasvoja en vielä ollut nähnyt, sai minut niin innostumaan, mutta se oli onnellista naurua, täynnä luottamusta, vailla pienintäkin ivaa. There is hope! trere is hope! Ja sitten peitin kasvoni käsilläni ja ajattelin: entä hän? Odottaakohan hänkin? Odottaakohan hänkin? Onkohan hänelläkin ollut aavistuksia, onko hänkin nähnyt unta? Minkä näköinen hän mahtaa olla? Mikä hänen nimensä lie? Ja sitten en ajatellut enää mitään. Äskeinen kiihtymys valtasi taas minut. Eräänä surullisena hetkenä poikana ollessani, kun kuljeskelin kotiseutuni rehevillä kukkuloilla, näin synkän ja kolkon nuoruuden edessäni ja sitten ihanan kukkasen, rakkauden, joka kukkisi minulle

niin odottamatta kuin öinen agave. Nyt kolkutti sydämeni:
»Agave, Agave!» Peitin silmäni käsilläni, raskaasti
hengittäen; luulin, että silmäni todella levittivät valoa sillä
hetkellä.

IV.

Sinä yönä en nukkunut ollenkaan ja seuraavana aamuna olin ensimmäisenä ruokasalin viereisessä pienessä salongissa, jossa englantilaisilla oli tapana juoda teetä seitsemän ja yhdeksän välillä. Yöllä oli tullut mieleeni se arvelu, että suloinen ääni kuuluisi naiselle, jonka edellisellä päivänä olin ensikertaa nähnyt aterioimassa, ruusuvettä käyttävän naisen kanssa. Tuo viimeksi mainittu tuli teelle puolen yhdeksän aikaan ja heti hänen jälkeensä toinen, joka tervehti häntä ääneen selkäni takana. Se oli hänen äänensä. Tähän hetkeen saakka olin ollut hyvin levoton; joka askel oli pannut sydämeni lyömään. Hänen äänensä rauhoitti minut heti niinkuin jää, joka sitoo aallot. Kaikki vaiken minussa, tulin rauhalliseksi ja koko tietoisuuteni rajoittui ainoastaan tähän hetkeen.

Äsken tullut istuutui vastapäätä ystävätärtään. Hän näytti olevan noin viidenkolmatta vuotias, hän oli suuri ja vaalea, hänellä oli hienot, sairaaloiset kasvot ja tyynnet silmät, jotka näyttivät näkevän vähän ja muistuttivat hänen ääntään vienolla lempeydellään ja älykkäällä ilmeellään. Saman vaikutuksen tekivät hänen hennot, valkeat kätensä. Sileä, kultainen sormus hänen vasemman kätensä nimettömässä pisti silmiini.

Hän katsahti kerran minuun ja alkoi jutella toisen naisen kanssa. Hänen hiljainen naurunsa oli ihmeen viehättävä ja soi kuin musiikki. Sitten tiedusteli hän onnettomuutta, joka oli tapahtunut yöllä järvellä. Minä yksin tiesin siitä tarkemmin:

Keski-yön jälkeen oli puhjennut ankara rajuilma ja hiekalla lastattu vene oli uponnut onnettomine soutajineen. Käytin tilaisuutta hyväkseni ja koetin kertoa tapauksen englannin kielellä. Hän katsahti minua hiukan kummastuneena ja vastasi minulle puhtaimmalla italian kielellä, josta tulin vähän hämilleni. Sitten kiitti hän minua kevyesti kumartaen hyvällä, vakavalla silmäyksellä ja jatkoi keskusteluaan ystävätärensä kanssa. Poistuin huoneesta tyytyväisenä tuohon katseeseen, en kuitenkaan ilman kiusallista epävarmuutta, uutta epäilystä. Minusta tuntui, että jo rakastin häntä, että hän oli toisenlainen kuin kaikki muut naiset, että hänen kauneutensa omituisuutta ja moninaisuutta ei voinut ymmärtää kukaan muu kuin rakastaja ja että samallinen verho peitti hänen sielunsakin, jossa piili joku salaisuus. Mutta oliko hän vapaa? Saattoiko hän rakastaa minua? Siinä oli uusi epäily ja uusi huoli. Minulle kävi niinkuin silloin, kun suunnittelin taideteosta ja rakastuin siihen mielikuvituksessani, ja kun sitten huomasin istuvani kynä kädessä, ahdistivat minua taas tuhannet epäilykset ja huolet.

Myöhemmin näin hänet kastanjien alla, missä hän istui yksin lukien. Minä katselin muutaman askeleen päässä hänestä ravintolan mainiolla kiikarilla milloin kallionkielekkeeni huippuja, milloin perällä olevaa maisemaa, höyrylaivaa joka näytti liikkumattomalta järven vihreällä pinnalla, tai Luganoa, mistä saatoin eroittaa rantasillalla kävelevät ihmiset. Katselin ainoastaan saadakseni olla hänen läheisyydessään ajatellen kuinka voisin taas puhutella häntä. Hän sulki kirjansa. Silloin tarjouduin, tällä kertaa italian kielellä, näyttämään hänelle paikan, mihin venhe oli uponnut. Hän suostui hyvin kohteliaasti ja pantuaan kirjansa pois tuli hän kaiteen luo, joka ympäröi kastanjaterassin jyrkkää rinnettä. Huomasin, että hänen käyntinsä oli hieman epävarmaa; hänen vasen

jalkansa näytti jäykältä ja ehkä ei vasen käsivarsikaan ollut yhtä voimakas kuin toinen. Se lisäsi hellyyttäni häntä kohtaan, enkä tahdo tutkistella, miksi samalla tulin niin toivovan iloiseksi. Hän huomasi pian, että tunsin seudun, ja alkoi juuri kysellä minulta vuorien ja kylien nimiä, kun eräs viinuri tuli ja sanoi hänelle: »Herra Yves pyytää teitä tulemaan heti kohta!»

Vavahdin. Hänen kasvoilleen levisi kevyt tyytymättömyyden varjo ja kun hän näki, että minä sen huomasin, punastui hän hiukan. Hän pyysi anteeksi kohteliain sanoin ja minä olin onnellisempi ja samalla levottomampi kuin saatan sanoa. Kuka oli tuo herra? Jokin määrittelemätön piirre hänen käytöstavassaan, sileä kultasormus ja timan teilla koristetut korvarenkaa jättivät minulle vähän toivoa siitä, että hän vielä olisi vapaa.

Hän oli unohtanut kirjansa, nidoksen Leopardia, niinkuin ihmetyksekseni huomasin. Vinosti nimilehden yli oli kirjoitettu:

Violet Yves.

Toivoin, että hän palaisi, mutta sen sijaan tuli viinuri hakemaan kirjaa. Häneltä kuulin, että nainen ja hänen miehensä olivat saapuneet viikko sitten, ja että viimeainittu oli heti sairastunut. Nyt hän kuitenkin voi paremmin. Vaikkapa olin odottanutkin, sanaa »hänen miehensä», pisti se kuitenkin sydämeeni ja minulta puuttui tahtoa ja, voimaa kysyä häneltä muuta.

Olin varma kiihtyneessä mielikuvituksessani, että rouva Yves ei ollut onnellinen. Hänen kohteliaisuutensa minua kohtaan ja tuo altis tapa, jolla hän antautui puheisiin kanssani, todisti, ett'ei hän ollut kehenkään rakastunut. Se lievensi katkeruuttani. Olisin mielelläni tahtonut tietää tuon miehen iän ja ulkonäön, mutta pidättäydyin kuitenkin